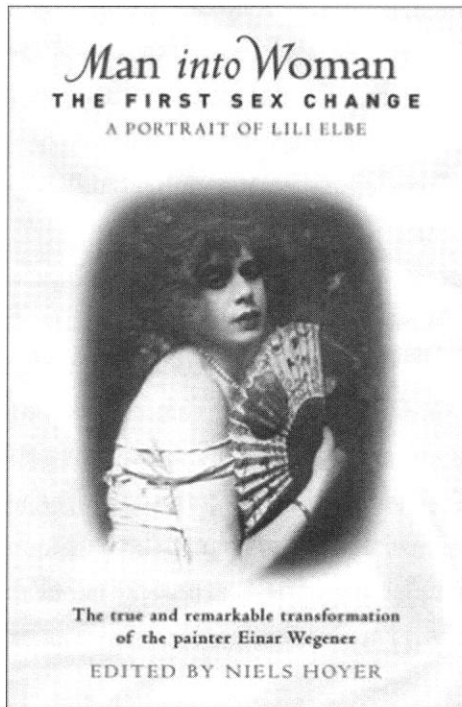

แนะนำหนังสือ

รัชตพงศ์ มะลิทอง*

Niels Hoyer, editor.

Man into Woman : The First Sex Change, A Portrait of Lili Elbe.

London : Blue Boat Books, 2004. 272 pages.

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ (University of Manchester) สหราชอาณาจักร

ในช่วงครึ่งทศวรรษที่ผ่านมาได้เกิดกระแสเรียกร้องให้เกิดความเท่าเทียมทางเพศและความหลากหลายทางเพศเพิ่มมากขึ้นในหลาย ๆ ประเทศโดยเฉพาะในทวีปอเมริกาและยุโรป ซึ่งการเคลื่อนไหวดังกล่าวได้นำไปสู่การออกกฎหมายที่ยอมรับการสมรสของคนเพศเดียวกัน (same-sex marriage) ในสหรัฐอเมริกาในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๒๐๑๕ และการประกาศใช้กฎหมายลักษณะเดียวในไอร์แลนด์หลังจากการทำประชามติในเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกัน แม้แต่ในประเทศไทยก็ปรากฏถึงความเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้เรียกร้องให้เกิดความหลากหลายทางเพศอย่างต่อเนื่องรวมถึงความพยายามที่จะยกเลิกการใช้ “โรคจิตเภท” (Schizophrenia) ต่อดังตรีข้ามเพศ (transgender) เช่นเดียวกัน ในวงการภาพยนตร์นานาชาติซึ่งในช่วงสองปีที่ผ่านมาได้ผลิตภาพยนตร์ที่กล่าวถึงความหลากหลายทางเพศเช่น The Imitation Game (ค.ศ. ๒๐๑๔) กำกับโดยมอร์เทน ทิลดัม (Morten Tyldum) ที่กล่าวถึงความสำเร็จของอลัน ทูริง (Alan Turing) นักคณิตศาสตร์ชาวอังกฤษในการถอดรหัสอินิกมา (Enigma) ของฝ่ายนาซีเยอรมนี ซึ่งความสำเร็จของอลันเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้อังกฤษสามารถลดความสูญเสียจากการโจมตีของกองเรือดำน้ำ U-Boat ของฝ่ายเยอรมนีได้ อย่างไรก็ดีใน ค.ศ. ๑๙๕๒ ทูริงถูกจับกุมในข้อหาเป็นผู้รักเพศเดียวกันซึ่งในเวลานั้นอังกฤษยังคงใช้กฎหมายต่อต้านการรักร่วมเพศอยู่ (homosexual act) โดยทูริงเสียชีวิตระหว่างการคุมขังใน ค.ศ. ๑๙๕๔ ก่อนที่เขาจะได้รับพระราชทานอภัยโทษในอีก ๕๙ ปีต่อมา ภาพยนตร์อีกเรื่องคือ The Danish Girl (ค.ศ. ๒๐๑๕) กำกับโดยทอม ฮูเปอร์ (Tom Hooper) ภาพยนตร์เรื่องนี้ดัดแปลงจากนวนิยายของเดวิด อีเบอร์ฮอฟ (David Ebershoff) ที่ตีพิมพ์ครั้งแรกใน ค.ศ. ๒๐๐๐ เป็นเรื่องเกี่ยวกับไอนา เวเจนเนอร์ (Einar Wegener) หรือลิลลี เอลเบ (Lili Elbe) จิตรกรชาวเดนมาร์กที่ได้รับการผ่าตัดแปลงเพศสำเร็จเป็นคนแรกของโลก The Danish Girl ทั้งรูปแบบนวนิยายและภาพยนตร์เน้นประเด็นความกล้าหาญของลิลลีในการยอมรับต่อเพศสภาพของตนเอง รวมถึงการเสียชีวิตเพื่อเข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศซึ่ง ณ เวลานั้นยังเป็นเรื่องเกินคาดฝันของสังคมยุโรป

บทวิจารณ์ชิ้นนี้จะกล่าวถึง *Man into Woman* หนังสือที่เป็นต้นเรื่องของนวนิยาย The Danish Girl หนังสือเล่มนี้ใช้เนื้อหาที่ดัดแปลงจากไดอารี่ที่ลิลลี เอลเบบันทึกระหว่างที่เธอเข้ารับการผ่าตัดใน ค.ศ. ๑๙๓๐ เธอมอบบันทึกดังกล่าวให้เอร์เนส ฮาร์เธิน (Ernest Harthern) หรือนามแฝงคือนิลส์ ไฮเยอร์ (Niels Hoyer) นักเขียนชาวเยอรมันเพื่อนสนิท

ของเธอซึ่งนำมาดัดแปลงเป็นหนังสือ *Man into Woman* โดยตีพิมพ์ใน ค.ศ. ๑๙๓๓ สามปีหลังจากที่ลิลลี่ได้เสียชีวิตไปแล้ว

Man into Woman เป็นนวนิยายกึ่งอัตชีวประวัติของไอน่า เวเจนอร์ หรือลิลลี่ เอลเบอ โดยก่อนที่ลิลลี่จะเสียชีวิตใน ค.ศ. ๑๙๓๑ เธอได้ขอร้องไห้ให้นิลส์ ไฮเยอร์เพื่อนสนิทนำไดอารี่ที่เธอบันทึกในระหว่างเข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศ (sex reassignment surgery) มาดัดแปลงเป็นหนังสือเพื่อเผยแพร่ให้ผู้คนรับรู้ถึงเรื่องราวชีวิตและเหตุผลที่นำไปสู่การตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัดของเธอ นิลส์ใช้เนื้อหาในไดอารี่ของลิลลี่เป็นโครงเรื่องหลักของหนังสือและเพิ่มเติมเนื้อหาบางส่วนที่จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจในความรู้สึกของไอน่าและตัวละครอื่น ๆ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ไอน่าจำเป็นต้องตัดสินใจต่ออนาคตของเขาและลิลลี่ หนังสือกล่าวถึงเหตุการณ์ใน ค.ศ. ๑๙๐๔ เมื่อเกรต้า เวเจนอร์ (Gerda Wegener, ค.ศ. ๑๘๘๖-๑๙๔๐) ภรรยาของไอน่าผู้ซึ่งเป็นจิตรกรเช่นเดียวกับสามีได้ขอร้องไห้ให้เขาเป็นแบบวาดภาพแทนนางแบบซึ่งติดธุระกะทันหัน หนังสือกล่าวว่าไอน่ารู้สึกมีความสุขเป็นอย่างยิ่งในยามที่ได้สวมชุดของนางแบบ เกรต้าได้ตั้งชื่อสามีของเธอในชุดผู้หญิงว่าลิลลี่และได้ใช้เธอเป็นแบบวาดภาพหลักซึ่งทำให้เธอประสบความสำเร็จในวงการศิลปะของเดนมาร์กอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม เรื่องที่ไอน่าคือผู้หญิงในภาพของเกรต้าได้ถูกเปิดเผยต่อสมาคมศิลปะเดนมาร์กใน ค.ศ. ๑๙๑๓ ซึ่งสังคมเดนมาร์กขณะนั้นยังไม่เปิดรับต่อเรื่องดังกล่าว ดังนั้น เกรต้าและไอน่าจึงได้อพยพไปยังประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นสังคมที่ความอนุรักษนิยมน้อยกว่าที่เดนมาร์กซึ่งทำให้ไอน่าสามารถใช้ชีวิตในร่างของลิลลี่อย่างเปิดเผยในฝรั่งเศสได้อีกด้วย

ประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนสอดแทรกในเนื้อเรื่องคือการเน้นว่าเพศสภาพของไอน่า

เกรต้าและไอน่า เวเจนอร์ในงาน
แสดงผลงานทางศิลปะ ณ กรุง
ปารีส ค.ศ. ๑๙๒๔

หรือลิลลี่ไม่ได้เป็นผลมาจากภาวะกามวิปริต (perversion) หรืออาการวิกลจริต (psychosis) ซึ่งเป็นทัศนะของสังคมยุโรปต่อกลุ่มคนอย่างไอน่า ณ เวลาขณะนั้น การใช้ชีวิตแบบสองบุคลิกที่ไอน่าทำตั้งแต่เขาย้ายมาฝรั่งเศสใน ค.ศ. ๑๙๑๓ ได้สร้างความรู้สึกสับสนในเรื่องเพศสภาพของเขาเป็นอย่างมาก การที่ใช้ชีวิตในฐานะลิลลี่ทำให้ไอน่าเชื่อว่าแท้จริงแล้วเขาเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ไอน่าในวัย ๔๐ ปี จึงยังปรารถนาที่จะใช้ชีวิตที่เหลืออยู่ในร่างของลิลลี่มากกว่า อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการคิดปะของฝรั่งเศสจะยอมรับการใช้ชีวิตของไอน่าในร่างลิลลี่ แต่ความคิดที่ว่าเขาเป็นผู้หญิงนั้น

ภาพวาด Greda and Lili ผลงานของเกรต้า เวเจนเนอร์

เป็นสิ่งที่สังคมรอบข้างเขาเกินจะยอมรับได้ หนังสือกล่าวถึงการที่เกรต้าได้พาไอน่าเข้ารับการรักษาทางการแพทย์ซึ่งแพทย์ส่วนใหญ่ปฏิเสธที่จะยอมรับความเชื่อดังกล่าวของเขา แพทย์มักแนะนำให้ไอน่าพยายามใช้ชีวิตแบบผู้ชายปกติทั่วไป (masculini generis) แต่มีแพทย์เพียงคนเดียวที่วินิจฉัยว่าไอน่าเป็นกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน (homosexual) นอกจากนี้กระบวนการรักษาในระยะแรกยังสะท้อนถึงความเป็นอนุรักษนิยมของสังคมยุโรปต่อเรื่องเพศอย่างชัดเจน เป็นต้นว่าการที่นักรังสีวิทยาชาวฝรั่งเศส (radionist) เลือกใช้การฉายรังสีเพื่อสลายก้อนเนื้อผิดปกติที่เขาเชื่อว่ามีส่วนสร้างความเป็นผู้หญิงในตัวไอน่า รวมถึงการที่แพทย์คนอื่น ๆ ต่างปักใจเชื่อว่าความสับสนต่อเพศสภาพของไอน่าเป็นผลมาจากการเกิดความผิดปกติในร่างกายเขา ซึ่งจำเป็นต้องมีการผ่าตัดเพื่อกำจัดก้อนเนื้อดังกล่าวออก นักรังสีวิทยาและแพทย์คนต่อ ๆ มายังแนะนำให้ไอน่ากลับไปใช้ชีวิตอยู่กับผู้ชายตามที่เขาสวมควรทำ พร้อมทั้งให้เขาเลิกใช้ชีวิตในร่างของลิลลี่อย่างถาวร

ในปลายทศวรรษ ๑๙๒๐ ไอน่าและเกรต้าได้รับการแนะนำให้รู้จักกับแพทย์ประจำคลินิกสตรีในเมืองเดรสเดน (Dresden) เยอรมนี ซึ่งอ้างว่าเขาสามารถผ่าตัดให้ไอน่าเป็นผู้หญิงได้ตามที่ปรารถนา ไอน่าในวัย ๔๐ ปีจึงตัดสินใจแน่วแน่ว่าจะใช้ชีวิตที่เหลืออยู่ได้อย่างมีความสุขในร่างของลิลลี่เท่านั้น ดังนั้นใน ค.ศ. ๑๙๓๐ เขาจึง

เดินทางไปยังกรุงเบอร์ลิน เยอรมนีเป็นที่แรกเพื่อเข้ารับการผ่าตัดชั้นที่หนึ่งเพื่อนำอวัยวะเพศชายออก การผ่าตัดครั้งนี้จะทำให้เขาสามารถเข้ารับการผ่าตัดชั้นต่อไป ณ คลินิกสตรีในเมืองเดรสเดนได้ หนังสือกล่าวว่าการผ่าตัดดังกล่าวเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญเพราะเป็นการจบชีวิตของโอน่าอย่างถาวร การผ่าตัดครั้งนี้ยังเป็นการกำเนิดขึ้นอีกครั้งของลิลลี่ เพราะนอกจากกษัตริย์ของเดนมาร์กจะลงพระนามรับรองการหย่าระหว่างโอน่ากับเกรต้าแล้ว รัฐบาลเดนมาร์กยังออกบัตรประจำตัวและหนังสือเดินทางใหม่ให้แก่ลิลลี่ด้วย เธอจึงเลือกชื่อแม่น้ำเอลเบ (Elbe) ที่ไหลผ่านเมืองเดรสเดนเป็นนามสกุลเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการกำเนิดขึ้นของลิลลี่ เรื่องราวของลิลลี่ได้รับการเปิดเผยต่อสาธารณชนในเยอรมนีและเดนมาร์ก ใน ค.ศ. ๑๙๓๑ หนังสือพิมพ์ทั้งในเยอรมนีและเดนมาร์กรายงานข่าวความสำเร็จในการผ่าตัดแปลงเพศของลิลลี่ซึ่งได้สร้างความตกตะลึงแก่ผู้คนในทั้งสองประเทศเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ลิลลี่ปรารถนาที่จะเป็นผู้หญิงเต็มตัวได้ตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัดครั้งที่สี่ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๙๓๑ เพื่อปลูกถ่ายอวัยวะมดลูก (uterus transplant) โดยหวังว่าการผ่าตัดดังกล่าวจะทำให้เธอสามารถมีลูกได้ซึ่งจะเติมเต็มความฝันของการจะเป็นแม่ของเธอ แต่ในการผ่าตัดครั้งสุดท้ายสุดท้ายทำให้ร่างกายเธออ่อนแอ ทั้งยังส่งผลให้เกิดภาวะหัวใจล้มเหลว ลิลลี่ได้เสียชีวิตลงอย่างสงบในอีกสามเดือนต่อมา ก่อนที่เธอจะสิ้นใจนั้น เธอได้ส่งมอบไดอารี่และบันทึกในช่วงระหว่างการผ่าตัดของเธอแก่นีลส์ ไฮเยอร์เพื่อขอให้เขานำไปใช้เขียนหนังสือเกี่ยวกับเรื่องราวชีวิตเธอและเหตุผลที่นำไปสู่การเป็นสตรีข้ามเพศคนแรกของโลก

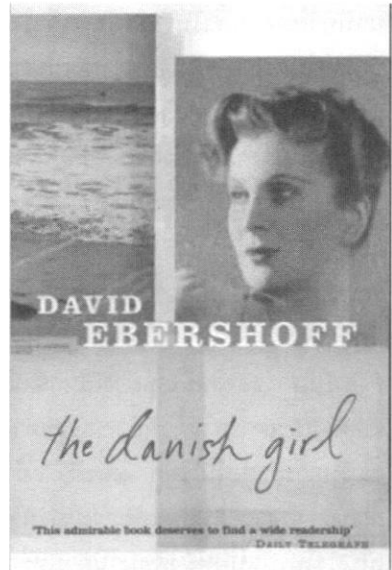
อย่างไรก็ดี ชื่อของลิลลี่ เอลเบไม่ได้รับการพูดถึงในสังคมยุโรปในเวลาต่อมาเท่าที่ควร เดวิท อีเบอซอฟ ผู้เขียนนวนิยาย *The Danish Girl* ได้ตั้งคำถามถึงสาเหตุที่เรื่องราวของลิลลี่ถูกลืมเลือนไปจากสังคมยุโรปอย่างรวดเร็วภายหลังเธอเสียชีวิตในตอนท้ายของหนังสือ เขาตั้งข้อสันนิษฐานว่าอาจเป็นผล

ลิลลี่ เอลเบ ณ คลินิกสตรีในเมืองเดรสเดน เยอรมนี ค.ศ. ๑๙๓๐

จากการที่ในทศวรรษ ๑๙๓๐ ได้เกิดวิกฤติการณ์หลาย ๆ ครั้งในสังคมยุโรปเป็นต้นว่า ผลกระทบที่เกิดจากการล่มสลายของตลาดหุ้นวอลล์สตรีท ค.ศ. ๑๙๒๙ ที่นำไปสู่การเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ วิกฤติทางการเมืองหลังนาซีเยอรมนีสามารถกุมอำนาจทางการเมืองในเยอรมนีได้สำเร็จในต้นทศวรรษ ๑๙๓๐ และเริ่มดำเนินนโยบายขยายดินแดนไปยังประเทศรอบข้าง การเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ใน ค.ศ. ๑๙๓๙ เหตุการณ์เหล่านี้มีผลต่อสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนในยุโรปมากกว่าเรื่องความสำเร็จในการผ่าตัดแปลงเพศของไอน่า อีกประเด็นหนึ่งที่เดวิทไม่ได้กล่าวไว้คือเรื่องราวของลิลลีเป็นที่รับรู้ในสังคมชาวแดนิชและเยอรมันในช่วงเวลานั้น ๆ เพียงไม่ถึงปีเท่านั้น อีกทั้งสังคมยุโรปในทศวรรษ ๑๙๓๐ ยังคงความเป็นอนุรักษนิยมต่อเรื่องเพศสภาพอย่างเคร่งครัด เรื่องราวของลิลลีและการผ่าตัดแปลงเพศจึงเป็นสิ่งที่เกินคาดฝันของผู้คนในสมัยนั้นทั้งยังเป็นเรื่องยากที่จะยอมรับได้ เมื่อลิลลีเสียชีวิตในปลาย ค.ศ. ๑๙๓๑ ปรากฏว่ามีเพียงหนังสือพิมพ์ไม่กี่ฉบับเท่านั้นที่รายงานข่าวดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีคนส่วนใหญ่ไม่ได้มองว่าเรื่องราวของลิลลีเป็นเรื่องของปัจเจกมากกว่าที่เป็นขบวนการเรียกร้องสิทธิของกลุ่มคนหลากหลายเพศอย่างที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจที่ชื่อของลิลลีจะเลือนหายไปพร้อมกับการที่ยุโรปเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางการเมืองในปลายทศวรรษ ๑๙๓๐

แม้ว่าความสำเร็จของลิลลีในการเลือกเพศสภาพที่เธอปรารถนาจะไม่ได้มีผลต่อสังคมและทัศนะของผู้คนยุโรปในช่วงทศวรรษ ๑๙๓๐ มากนัก แต่ชื่อเสียงและความสำเร็จของเธอได้รับการรื้อฟื้นขึ้นมามากครั้งภายหลังจากเดวิท อีเบอชอฟตีพิมพ์นิยาย *The Danish Girl* ใน ค.ศ. ๒๐๐๐ (ตีพิมพ์ในสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ. ๑๙๙๙) ในช่วงเวลานั้นมีกลุ่มที่เรียกร้องความเท่าเทียมทางเพศได้เคลื่อนไหวในสังคมตะวันตกเพิ่มมากขึ้น

นวนิยาย *The Danish Girl* (London : Weidenfeld & Nicolson, 2000)

นวนิยายดังกล่าวในเวลาต่อมาจึงได้รับการดัดแปลงเป็นภาพยนตร์และออกฉายทั่วโลกในต้น ค.ศ. ๒๐๑๖ ซึ่งเป็นทศวรรษที่สังคมโลกเปิดกว้างต่อกลุ่มคนหลากหลายมากขึ้น เรื่องราวของลิลลี่ทั้งในรูปแบบหนังสือและภาพยนตร์จึงอาจเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่จะช่วยให้ผู้คนเข้าใจรวมถึงเปลี่ยนทัศนคติต่อคนกลุ่มนี้ไปในทางที่ดีมากขึ้น

หนังสือทั้ง *Man into Woman : The First Sex Change, A Protrait of Lili Elbe* และ *The Danish Girl* ซึ่งถ่ายทอดให้ผู้อ่านรับรู้ว่าการมีกำลังใจและการยอมรับจากคนรอบข้างมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อจิตใจของกลุ่มคนอย่างไอน่า การสนับสนุนทั้งทางด้านจิตใจของเกรต้าต่อสามีของเธอนับเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ไอน่าสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมในร่างของลิลลี่ได้อย่างเป็นสุข เรื่องราวของลิลลี่ที่ควรได้รับการยกย่องคือการที่เธอเชื่อมั่นและเคารพในตัวตนของเธออย่างแท้จริง รวมถึงความกล้าหาญที่ยอมเสี่ยงชีวิตเพื่อเข้ารับการผ่าตัดใน ค.ศ. ๑๙๓๐ แม้ว่าในเวลานั้นจะไม่มีหลักประกันใด ๆ ว่าการผ่าตัดดังกล่าวจะปลอดภัยหรือไม่ การถ่ายทอดเรื่องราวของเธอต่อสาธารณชนไม่ว่าจะเป็นทั้งในรูปแบบหนังสือนวนิยายหรือภาพยนตร์จึงมีส่วนที่จะทำให้สังคมตระหนักและเข้าใจต่อความรู้สึกและจิตใจของกลุ่มคนหลากหลายเพศเหล่านี้มากขึ้น และนั่นเป็นปณิธานอันแรงกล้าที่ลิลลี่ได้ส่งมอบให้นีลส์ ไฮเยอร์นำไปสานต่อก่อนที่จะเสียชีวิตรลงใน ค.ศ. ๑๙๓๑ ทั้งหนังสือและภาพยนตร์จึงท้าทายผู้อ่านผู้ชมให้ทำความรู้จักและยอมรับความต่างของผู้คนในสังคมเดียวกัน

